

Uloga i utjecaj međunarodnih organizacija u turizmu

Ovuka, Luka

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:041727>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr.Mijo Mirković“ Pula

LUKA OVUKA

ULOGA I UTJECAJ MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA U TURIZMU

Završni rad

Pula, 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr.Mijo Mirković“ Pula

LUKA OVUKA

ULOGA I UTJECAJ MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA U TURIZMU

Završni rad

JMBAG: 2250-E, izvanredni student

Studijski smjer: Turizam

Kolegij: Turoperatori i turističke agencije

Mentorica: Izv.prof.dr.sc. Jasmina Gržinić

Pula, rujan 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Luka Ovuka, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera turizam, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 20. rujna, 2016. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Luka Ovuka, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile

u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Uloga i utjecaj međunarodnih organizacija u turizmu“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 20. rujna, 2016. godine

Potpis

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Međunarodni turizam	3
2.1. Pojmovno određenje	3
2.2. Suvremeni trendovi u međunarodnom turizmu	4
3. Međunarodna i Europska pravna regulativa.....	5
3.1. Sudjelovanje međunarodnih organizacija pri donošenju pravnih normi	5
3.2. Reguliranje usluga: GATT i GATTS	7
3.3. Zakonodavstvo Europske unije	7
3.3.1. <i>Primarno pravo – osnivački ugovori</i>	8
3.3.2. <i>Sekundarno pravo – razlika između obvezujućih i neobvezujućih akata</i>	8
4. Međunarodne organizacije u turizmu.....	12
4.1. Teorijsko poimanje	12
4.2. Međunarodne organizacije u zračnom prometu	13
4.3. Međunarodne organizacije u turističkom posredovanju.....	14
4.4. Institucije statističkog praćenja turizma	16
4.4.1. <i>Svjetska turistička organizacija - UNWTO</i>	16
4.4.2. <i>Svjetsko vijeće za putovanja i turizam - WTTC</i>	18
4.4.3. <i>IPK International</i>	20
4.4.4. <i>Uloga i utjecaj</i>	20
4.5. Obrazovne institucije u turizmu	22
4.5.1. <i>Međunarodna organizacija znanstvenih stručnjaka u turizmu - Aiest</i>	22
4.5.2. <i>Udruga za turizam i obrazovanje - ATLAS</i>	22
4.5.3. <i>Udruga za turističku ekonomiju - IATE</i>	23
4.5.4. <i>Uloga i utjecaj</i>	24
4.6. Turistički resursi i relevantne institucije.....	24
4.6.1. <i>Specijalizirana agencija UN - UNESCO</i>	24

4.6.2. Spomenici i spomenička cjelina - ICOMOS.....	26
4.6.3. Savjet za muzeje - ICOM.....	26
4.6.4. Umjetnička vijeća i agencije kulture - IFACCA	27
4.6.5. Očuvanje i restauracija kulturne baštine - ICCROM	27
4.6.6. Očuvanje prirode - IUCN	28
4.6.7. Uloga i utjecaj.....	28
4.7. Utjecaj ostalih organizacija i asocijacija na turizam.....	30
4.7.1. Rastuće ekonomije Brazila, Rusije, Indije i Kine.....	31
4.7.2. Savez azijskih zemalja - ASEAN	31
4.7.3. Asocijacija Pacifika - PATA	32
4.7.4. Europska unija - EU	32
4.7.5. Ekonomska suradnja i razvoj - OECD.....	34
4.7.6. Uloga i utjecaj.....	35
4.8. Međunarodna partnerstva i suradnja.....	36
4.8.1. Mreža održivosti i konkurentnosti - NECSTouR.....	36
4.8.2. Hrvatska i NECSTouR	36
5. Nacionalne institucije i Republika Hrvatska.....	37
5.1. Važnost i utjecaj institucija u hrvatskom turizmu	37
5.2. Prijedlog budućeg djelovanja institucija hrvatskog turizma.....	39
6. Zaključak.....	40
Literatura	41
Popis ilustracija	44
Sažetak	45
Abstract	46

1. Uvod

Turizam, zbog njegovog multidisciplinarnog karaktera, možemo promatrati na dvije razine – nacionalnoj i međunarodnoj. Ovaj se rad fokusira na međunarodni turizam, a osobito na ulogu i utjecaj međunarodnih organizacija i institucija na turizam, kako specijaliziranih tako i općenitih. Ovim se radom čitatelja upoznaje sa utjecajima međunarodnih organizacija na turizam te analizira njihova uloga u turizmu.

Predmet istraživanja ovog završnog rada je uloga i utjecaj međunarodnih organizacija na turizam, a korištene metode istraživanja su: metoda deskripcije, metoda kompilacije i komparativna metoda. Za potrebe istraživanja korištena je znanstvena literatura iz područja turizma (domaćih i inozemnih autora) te, zbog globalnog pristupa problematici, Internet stranice međunarodnih organizacija i udruga.

Cilj istraživanja je opravdati postavljene hipoteze i to:

- *H1 Međunarodne organizacije imaju utjecaj na turizam,*
- *H2 Bez aktivnosti međunarodnih organizacija ne bi došlo do razvoja turizma u razmjerima u kojima je on danas razvijen.*

U drugom i trećem poglavlju, „Međunarodni turizam“ i „Međunarodna i europska pravna regulativa“ ponajviše se razmatra opravdanost prve hipoteze. Nadalje, u narednim poglavljima, prilikom analize uloge i utjecaja pojedinih institucija u području turizma, pojedinačno se razmatraju njihove zakonodavne, savjetodavne i druge ovlasti, kao i utjecaji.

Opravdanost druge hipoteze je središnji dio završnog rada i povlači se kroz sva njegova poglavlja. U sljedećim poglavljima analizira se i potvrđuje pretpostavka da turizam ne bi doživio takvu globalnu ekspanziju bez rada određenih međunarodnih organizacija. Djelovanje međunarodnih organizacija je razvidno iz aktualnog stanja turizma, a čije su trendove one značajno oblikovale, što je analizirano u narednim poglavljima. Osim toga, razmatraju se pojedine međunarodne organizacije, s obzirom na broj i karakter njihovih članica, geografsko i gospodarsko područje djelovanja, kao i povezanost sa drugima privrednim granama. Značajna je i usporedba njihova djelovanja te razmatranje njihovih sličnosti i razlika.

Na kraju, posebna važnost posvećena je i nacionalnim organizacijama Republike Hrvatske kao posrednicima u komunikaciji međunarodno – nacionalno te pojedinim regionalnim udruženjima, značajnim akterima na području međunarodnog turizma.

2. Međunarodni turizam

2.1. Pojmovno određenje

U ovom poglavlju objasniti će se pojam međunarodnog turizma te faze kroz koje se on razvijao, prema Svjetskoj turističkoj organizaciji.

Prema Hunzikeru i Krapfu (Gržinić, 2014:16), turizam je skup odnosa i pojava koji proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s istima nije povezana nikakva privredna djelatnost.

Prema Svjetskoj turističkoj organizaciji,¹ turizam je skup aktivnosti osoba tijekom njihova putovanja i boravka u mjestu izvan njihova uobičajenog boravišta bez prekida i ne duže od godine dana, radi odmora, poslovnih i drugih razloga.

Međunarodni turizam predstavlja ukupnost odnosa receptivnog i emitivnog tržišta te podrazumijeva prelazak nacionalnih granica i provođenje barem jedne noći u inozemstvu, ali ne uzastopno više od 12 mjeseci.

Prema Svjetskoj turističkoj organizaciji, razvoj turizma odvijao se kroz sljedeće faze:

- *Rano doba* - prve civilizacije, Grčka, Rim, Azija;
- *Srednje doba* - od 5. do 14. stoljeća, hodočašća, istraživačka putovanja;
- *Doba renesanse* - od 14. do 18. stoljeća, edukativna putovanja, Grand Tour;
- *Industrijska revolucija* - od 1750. - 1850., razvitak gradova, parni stroj;
- *Moderni turizam* - razvoj prometa, potrošnje, masovni turizam.

Najveći rast međunarodni turizam doživljava 60-ih i 80-ih godina zahvaljujući turističkoj ponudi koja je nastala kao posljedica izgradnje hotelsko-turističkih objekata (Gržinić, 2014:30).

U 2012. godini, ovaj sektor čini čak 9% globalnog BDP-a i 30% svjetskog izvoza usluga.

U nastavku ovog poglavlja slijedi kratki pregled suvremenih trendova u međunarodnom turizmu.

¹ Vidi dalje u ovom radu, str.17.

2.2. Suvremeni trendovi u međunarodnom turizmu

U nastavku poglavlja opisani su suvremeni trendovi u međunarodnom turizmu.

Ključ uspješnog razvoja međunarodnog turizma jest prepoznavanje sadašnjih trendova te predviđanje budućih promjena radi što učinkovitije prilagodbe istima (Gržinić, 2014:13).

U današnje doba, međunarodni turizam doživljava značajne promjene. Turistu se nudi odabir među različitim vrstama putovanja, a turistička se potražnja temelji na doživljaju i učenju, individualiziranom pristupu putovanjima i rezervacijama. Turizam više ne obilježava masovno kretanje u smislu odmaranja, opuštanja i kupanja jednom godišnje, realizirano pomoću unificiranih paket aranžmana (Gržinić i Bevanda, 2014:39).

Sadašnjost međunarodnog turizma karakteriziraju sljedeći trendovi: sklonost pojedinim destinacijama, promjene u mobilnosti, promjene u načinu rezervacije usluge, kraći boravci u gradovima (*citybreaks*), rast srednje klase, visoka ekološka osviještenost, želja za originalnim doživljajima. Ukoliko promatramo turističku ponudu, možemo reći da ju karakterizira sljedeće: all inclusive paketi, razvoj zračnog prometa i pojava niskotarifnih prijevoznika, razvoj infrastrukture i suprastrukture, multisegmentiranost tržišta, smanjenje broja posrednika, pojava on-line agenata i turistički servisa, turizam specijalnih interesa, organizacija posebnih događaja, integracija turizma sa industrijom i uvođenje inovativnih proizvoda.

Osim nedavno navedenih trendova treba razmatrati i jačanje privatnog sektora, deregulaciju tržišta, proces ekonomske integracije putem brojnih međunarodnih i regionalnih udruženja, kao značajnih karakteristika današnjeg turizma.

Turističko gospodarstvo pokazuje osjetljivost na promjene tržišta koje donosi globalizacija, imajući u vidu ekonomsku, društvenu i političku globalizaciju.

3. Međunarodna i Europska pravna regulativa

3.1. Sudjelovanje međunarodnih organizacija pri donošenju pravnih normi

Pri razmatranju međunarodnih pravila valja poći od načela suvereniteta svake države, odnosno njenih zakonodavnih tijela, na vlastitom teritoriju. Zbog globalizacije koja obuhvaća sve segmente svakodnevnog života, od javnih (sloboda kretanja, carine, porezi) do privatnih (trgovina, ugovori), često se javlja potreba za unificiranim pravilima unutar nekog specifičnog područja, pa tako i turizma.

Evidentno je kako međunarodne organizacije nemaju zakonodavne ovlasti unutar svog sektora djelovanja, no to ne znači kako one ne doprinose svojim radom regulaciji pojedinih aktualnih pitanja.

Međunarodne su organizacije sudjelovale u sklapanju brojnih sporazuma, poput Opće deklaracije o ljudskim pravima,² Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Europskoj socijalnoj povelji, brojnim direktivama Europske unije.

Pri razmatranju međunarodnih pravila, valja razlikovati tzv. *hard i soft law*.³ Prema definiciji, osnovna je razlika među tim pojmovima njihova pravna snaga, odnosno *hard law* su pravno obvezujući propisi dok su *soft law* različite konvencije, deklaracije i mišljenja koji, iako po svojoj definiciji nisu pravno obvezujući, često imaju vrlo bitan utjecaj na zakonodavce u donošenju budućih propisa.

Tipičan primjer tvrdog prava je međunarodni ugovor, a koji su njegove ugovornice ratificirale i implementirale u svoje zakonodavstvo, poput, primjerice, carinskih i fiskalnih ograničenja, a koja značajno utječu na turističke tokove.

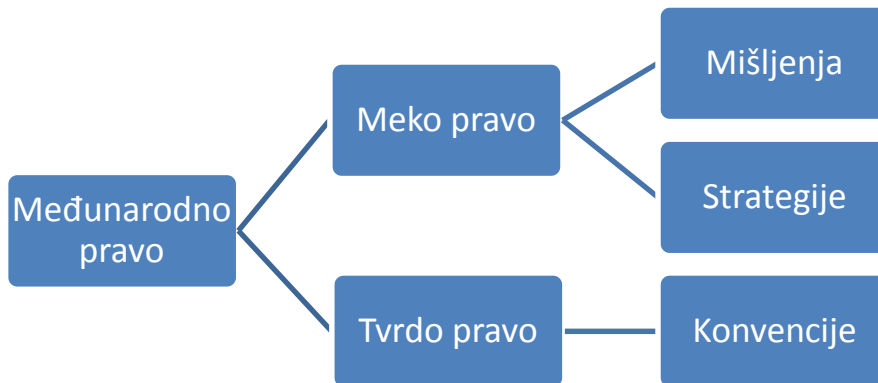
Kao primjer mekog prava, možemo navesti „*World Conservation Strategy*“, strategiju koja zagovara međunarodnu zaštitu okoliša. Osim te strategije, treba razmotriti i brojne dokumente Europske komisije, poput zelenih i bijelih knjiga, odnosno dokumenata koje objavljuje Europska komisija kako bi na europskoj razini potaknula raspravu odnosno iznijela svoje

² Opća deklaracija o ljudskim pravima usvojena je i proglašena na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 10. prosinca 1948. godine te se smatra međunarodnim standardom ljudskih prava.

³ Odnosno tvrdo i meko pravo.

prijedloge za djelovanje EU unutar određenog područja, pa je tako od značaja za turizam i dokument pod nazivom „Zelena knjiga o sigurnosti usluga smještaja u turizmu“, iz 2014. godine (ZELENA KNJIGA - Sigurnost usluga smještaja u turizmu; 2015.).

U nastavku slijedi tablica koja prikazuje podjelu izvora međunarodnog prava.

Slika br.1: Podjela izvora međunarodnog prava (Izvor: Izrada autora)

Nadalje, kao izvor mekog prava, za sektor turizma značajna je i Strategija „Europa 2020“ Europske komisije, a koja navodi sljedeća četiri glavna prioriteta za razvoj turizma Europe:

- Poticanje konkurentnosti europskog turističkog sektora,
- Promicanje razvoja održivog, odgovornog i visokokvalitetnog turizma,
- Konsolidiranje imidža i profila Europe kao zbirke održivih i visokokvalitetnih destinacija i
- Maksimiziranje potencijala financijskih politika EU i instrumenata razvoja turizma.

Zbog sveobuhvatnosti pravnih pravila na međunarodnoj razini, a koja reguliraju sektor turizma, kao i isprepletenosti s drugim područjima, prilikom pretraživanja propisa, najlakše se poslužiti bazama podataka. Jedna od takvih baza je svakako *LEXTOUR – Tourism Legislation Database*, odnosno baza podataka o turističkom zakonodavstvu, u okviru Svjetske turističke organizacije.

EUR-Lex (EUR-Lex; 2015.), iako nije specijalizirana baza podataka za propise iz sektora turizma, sadrži pravne izvore i ostale dokumente EU te elektroničko izdanje Službenog lista

EU na 24 jezika te se nikako ne smije zanemariti prilikom pokušaja upoznavanja sa europskom pravnom regulativom.

3.2. Reguliranje usluga: GATT i GATTS

Prije nego što je 1994. godine uspostavljena Svjetska trgovinska organizacija – WTO, kao međunarodna organizacija, u okviru Ujedinjenih naroda donesen je Opći sporazum o carinama i trgovini (*General Agreement on Tariffs and Trade - GATT*), 1.siječnja 1948. godine, kao izvor specijalizirane regulacije trgovine. Osnovne funkcije GATT-a očitovale su se u uklanjanju vanjskotrgovinskih prepreka i u poticanju snižavanja carinskih barijera te uvođenju politike konkurencije kao jednog, uz slobodan pristup tržištu, od najjačih instrumenata kojima se postiže slobodna trgovina.

Najvažniji pomak u uključivanju politike konkurencije u WTO, započinje 1995. godine GATS-om, odnosno Općim sporazumom o trgovini uslugama (*General Agreement on Trade in Services*) koji je, multilateralan i međuvladin sporazum, osnovni akt liberalizacije trgovine uslugama. Godine 2014. Opći sporazum o trgovini uslugama imao je čak 160 zemalja potpisnica.

Značenje GATS-a valja sagledati u činjenici da je prvi put, trgovina uslugama podvrgnuta disciplini međunarodnog prava (Pavletić-Župić, 2001:913). Sukladno GATS-u, usluge se definiraju prema posebnim načinima njihova pružanja, odnosno usluge uključuju bilo koje usluge u bilo kojem sektoru, osim u području obavljanja javnih ovlasti, pa pružanje usluga uključuje njihovu proizvodnju, distribuciju, marketing, prodaju i isporuku, a sve su usluge podijeljene u 11 glavnih sektora, među kojima su i usluge u turizmu i putne usluge. Osim međunarodnih sporazuma, od velike je važnosti za turizam i zakonodavstvo Europske unije, čiji se pregled nalazi u sljedećem poglavlju.

3.3. Zakonodavstvo Europske unije

Kada govorimo o zakonodavstvu Europske unije, moramo uzeti u obzir institut pravne stečevine Zajednice, *acquis communautaire*, odnosno sveukupnost prava i obveza koji

obvezuje i povezuje sve države članice unutar EU. Izvore europskog prava možemo podijeliti u četiri skupine (Europska Komisija, 2016.):

- Primarno zakonodavstvo,
- Sekundarno zakonodavstvo,
- Međunarodno pravo i
- Sporazumi između država članica.

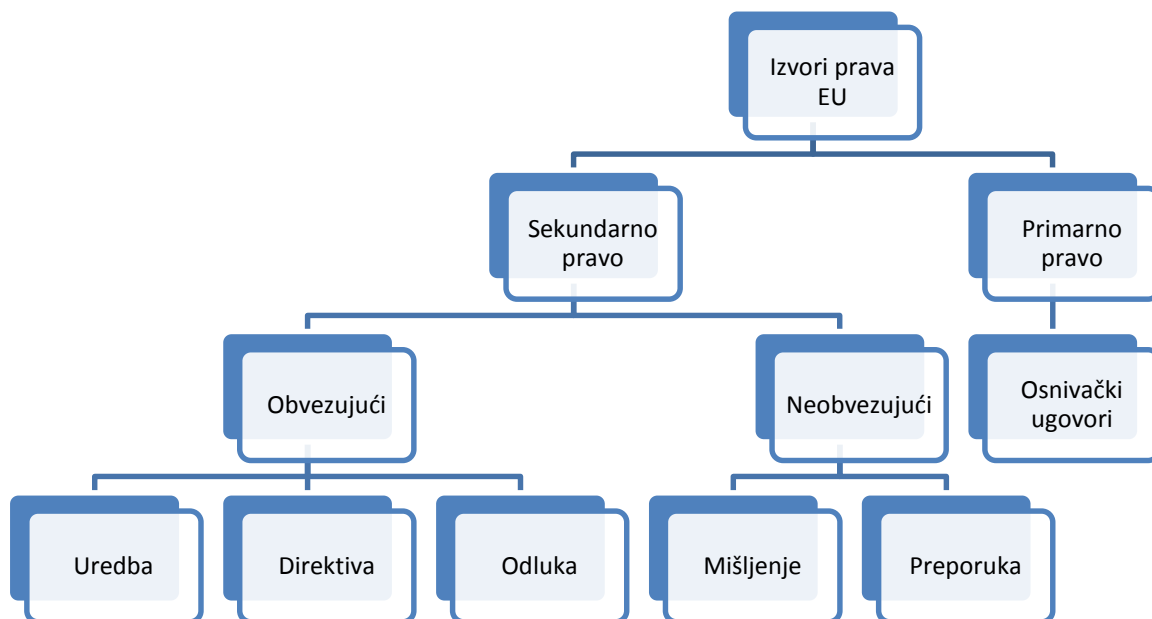
U nastavku ovog poglavlja slijedi kratak pregled osnivačkih ugovora kao izvora primarnog prava EU te, u okviru sekundarnih izvora prava, nekih od najznačajnijih direktiva iz područja turizma.

3.3.1. Primarno pravo – osnivački ugovori

Primarni izvori prava EU su osnivački ugovori: Ugovor o Europskoj zajednici, Ugovor o Europskoj zajednici za ugljen i čelik, Ugovor o Europskoj zajednici za atomsku energiju, Ugovor o Europskoj uniji. Od 2009. godine na snazi je Lisabonski ugovor, a koji obuhvaća Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o funkcioniranju Europske unije.

3.3.2. Sekundarno pravo – razlika između obvezujućih i neobvezujućih akata

Prema čl. 288. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, pravni akti koje donose ovlaštena tijela EU, kao izvori sekundarnog europskog prava, jesu: uredbe, direktive, odluke, preporuke i mišljenja.

Slika br.2: Izvori prava EU (Izvor: Izrada autora prema Europskoj komisiji, 2015.)

Uredba ima opću i neposrednu primjenu te je u cijelosti obvezujuća. Uredbom se želi osigurati jedinstvena primjena prava Europske unije u svim državama članicama. Neke od najznačajnijih uredbi iz područja turizma su (Prema propisima Europske komisije u Gržinić, 2014:151):

- Uredba (EZ) br.261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća kojom se utvrđuju opća pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcanja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta u polasku te kojom se ukida Uredba (EEZ) br.295/91;
- Uredba (EZ) br.852/2004 i Vijeća o higijeni hrane;
- Uredba (EU) br. 692/2011 Europskog parlamenta i Vijeća o europskim statistikama o turizmu i o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 95/57/EZ.

Direktiva je u pogledu rezultata koji je potrebno postići obvezujuća za države članice kojima je upućena, ali je nacionalnom zakonodavcu prepuštena sloboda izbora oblika i metoda postizanja tog rezultata. U nastavku su navedene direktive koje imaju direktan i indirektan utjecaj na turizam (Prema propisima Europske komisije u Gržinić, 2014.):

- Direktiva br. 90/314/EEZ Vijeća o paket-putovanjima, paket-odmorima i paket-turama;

- Direktiva 2008/122/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti potrošača u odnosu na određene aspekte ugovora o pravu na vremenski ograničenu upotrebu nekretnine, o dugoročnim proizvodima za odmor, preprodaji i razmjenu;
- Direktiva 2006/123/EZ o uslugama na unutrašnjem tržištu – potrošačke usluge i za područje turizma i primjenjivost europskih standarda za kvalitetu usluga u turizmu, posebno u hotelijerstvu;
- Direktiva 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti potrošača s obzirom na sklapanje ugovora na daljinu;
- Direktiva Vijeća 93/13/EEZ o ugovornim odredbama u potrošačkim ugovorima, koje se protive načelu savjesnosti i poštenja (nepoštene odredbe);
- Direktiva 2005/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća za nepoštena poslovna djelovanja poduzetnika prema potrošaču na unutrašnjem tržištu, kojom se izmjenjuju i dopunjuju Direktiva Vijeća 84/450/EEZ, Direktive 97/7/EZ, 98/27/EZ i 2002/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća („Direktiva o nepoštenim poslovnim djelovanjima“);
- Direktiva Vijeća 2009/47/EZ o izmjeni Direktive 2006/112/EZ o sniženim stopama poreza na dodanu vrijednost;
- Direktiva 2005/36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o priznavanju stručnih kvalifikacija;
- Direktiva Vijeća 89/391/EEC o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja radnika na radu;
- Direktiva 2004/35/CE Europskog parlamenta i Vijeća o okolišnoj odgovornosti u pogledu prevencije i popravka okolišne štete.

Direktive predstavljaju prilagodbu turizma promjenama koje im donosi okruženje (Gržinić, 2014:151). Kada ne bi postojale direktive poput Direktive o paket-putovanjima, turizam bi ostao uskraćen i usporen te izazvao niz problema ponude i potražnje prije, tijekom i nakon realizacije putovanja. Ono što je od važnosti kod primjene direktiva je uključivanje nacionalnih organizacija pojedinih država članica EU u proces prilagodbe, usvajanja i provedbe ciljeva postavljenih direktivom.

Odluka je u cijelosti obvezujuća adresatima kojima je upućena (državama članicama, fizičkim ili pravnim osobama) i neposredno se primjenjuje.

Preporuka nije obvezujuća te omogućava institucijama EU da izraze svoja stajališta i predlože pravac djelovanja, a da pritom ne nameću nikakve pravne obveze onima kojima je upute. Za turistički je sektor značajna *Preporuka Vijeća 86/666/EEZ o zaštiti od požara u hotelima*.

Mišljenje je instrument koji omogućuje institucijama da daju neobvezujuću izjavu, drugim riječima, njime ne nameću nikakvu pravnu obvezu onima kojima ga upute.⁴ Mogu ga izdati glavne institucije EU (Komisija, Vijeće, Parlament), Odbor regija i Europski gospodarski i socijalni odbor. Tijekom izrade zakonodavstva odbori daju mišljenje sa svog specifičnog regionalnog ili gospodarskog i socijalnog stajališta.

⁴ Primjerice, Odbor regija objavio je mišljenje o Paketu mjera za čisti zrak u Europi. (Europska komisija, 2015.)

4. Međunarodne organizacije u turizmu

4.1. Teorijsko poimanje

Od samih početaka, međunarodna se udruženja javljaju u obliku organizacija i institucija, pri čemu se organizacija definirala kao udruženje pojedinih subjekata, prvenstveno država, dok je institucija bila skup pravila namijenjenih upravljanju međunarodnih odnosa (Carlsnaes, Risse i Simmons, 2002.).

Prve organizacije u turizmu javljaju se 60-ih i 70-ih godina 19. stoljeća, poput alpinističkih klubova i planinarskih društava kao organizacija izrazito emitivnog karaktera te različitih turističkih društava receptivnog karaktera. Krajem 19. stoljeća te se organizacije počinju povezivati na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini (Hendija, 2011.), a jačanjem međusobne povezanosti država i globalizacijom, počinje se brisati jasna granica između pojmova „organizacija“ i „institucija“ te njihova uloga značajno jača

Prva međunarodna strukovna organizacija u turizmu je AIT, odnosno Međunarodni turistički savez (franc. *Alliance Inernational de Tourisme*), nastala 1898. godine te je povezala 17 biciklističkih klubova iz Europe i Amerike zbog zaštite putnika i pružanja savjeta na putovanjima, a koja je danas prerasla u svjetski savez touring klubova i autoklubova. U najranijim počecima, točnije 1925. godine nastaje i IUTO, Međunarodna unija službenih turističkih organizacija, kao prethodnica UNWTO-a.

Danas djeluje velik broj međunarodnih organizacija u turizmu, a na njihov nastanak i promjene u integraciji (povezivane, okrupnjavanje postojećih organizacija), uvelike utječu:

- Tehnološki napredak,
- Kompjuterizacija,
- Intenziviranje globalizacijskih procesa,
- Rast i interdisciplinarni karakter turizma.

Zbog brojnosti međunarodnih organizacija, postoje i njihove brojne podjele s obzirom na osnivače, broj članica, područje djelovanja i slično. Sljedeća tablica pokazuje neke od tih podjela.

Kriteriji podjele međunarodnih organizacija		
Broj članica	MULTILATERALNE	BILATERALNE
Geografsko područje djelovanja	UNIVERZALNE ili SVJETSKE	REGIONALNE
Gospodarsko područje djelovanja	OPĆE	SPECIJALIZIRANE
Karakter članica	MEĐUDRŽAVNE ili MEĐUVLADINE	MJEŠOVITE ILI NEVLADINE

Tablica br.1: Kriteriji podjele međunarodnih organizacija u turizmu (Izvor: Hendija, 2005.)

Važnost međunarodnih organizacija u turizmu proizlazi iz njihova djelovanja na različitim područjima od interesa za turistički sektor. Na početku svog rada donosile su propise vezane uz osiguranje olakšica na putovanjima (oko uređivanja graničnih formalnosti prilikom prelaska granice, viza, putovnica i sl.) te brigu za osobnu prtljagu turista i sl.; dok se danas sve više brinu o zaštiti prava putnika/turista kao potrošača te zaštitu prirodne i kulturne baštine.

U nastavku teksta prikazane su pojedine međunarodne organizacije u sektoru turizma, njihove pojedine uloge i značaj kako na međunarodnoj tako i na nacionalnoj razini.

4.2. Međunarodne organizacije u zračnom prometu

Međunarodna udruga za zračni prijevoz, *International Air Transport Association (IATA)*, je globalna svjetska organizacija zračnih prijevoznika koja predstavlja oko 260 zrakoplovnih tvrtki odnosno 83 % ukupnog zračnog prometa. IATA je osnovana u Havani, Kuba, 1945. godine te je bila zamišljena kao pokretač suradnje među zrakoplovnim kompanijama i promidžbi sigurnih, pouzdanih i jeftinijih zračnih usluga, a radi dobrobiti potrošača diljem svijeta. Danas ima sjedište u Montrealu, Kanadi.

Svrha organizacije je pomoć zrakoplovnim prijevoznicima pri povećavanju konkurentnosti i usklađivanju prijevoznih tarifa.

IATA dodjeljuje troslovne IATA aerodromske kodove (npr. za Zračnu luku Zagreb **ZAG**) i dvoslovne IATA kodove zrakoplovnih kompanija (npr. za Croatia Airlines **OU**).

Valja napomenuti kako IATA okuplja prvenstveno redovite linijske (*legacy*) prijevoznike dok su većina neredovitih (*charter*) i svi niskotarifni prijevoznici izvan ove udruge. U nastojanju očuvanja naslijeđenih visokih standarda i diferenciranja od nove generacije zrakoplovnih prijevoznika, kao i prijevoznika iz zemalja bivšeg Sovjetskog saveza i trećeg svijeta, IATA sve više djeluje legislativno, ali ne izravno, poput državnih tijela, već komercijalno - ispunjenje normi uvjet je ostanka u članstvu.

Kada govorimo o IATA-i, valja razmotriti i Međunarodnu organizaciju za civilno zrakoplovstvo, *International Civil Aviation Organisation (ICAO)*, osnovanu od Ujedinjenih naroda nakon što su zemlje članice potpisale tzv. Chicago konvenciju 1944. godine, a koja danas ima 191 državu članicu. ICAO u suradnji sa nacionalnim tijelima za zrakoplovstvo zemalja članica i globalnom industrijom radi na izradi normi i smjernica (*eng. SARP- Standards and Recommended Practices*) koje su temelj nacionalnih zakona u civilnom zrakoplovstvu. Danas postoji preko 10,000 SARP preporuka, putem kojih ICAO usmjerava i daje podlogu za izradu zakonske regulative zemalja članica, i tako omogućava da se svjetski zračni promet od preko 100,000 letova dnevno, sigurno i učinkovito odvija u svakom dijelu svijeta (ICAO, 2015.).

Imajući u vidu svrhu njihova nastanka, ICAO i IATA, kroz svoje preporuke i pravila, obvezuju članice na poštivanje standarda sigurnosti, a koji rastu iz godine u godinu, što je posebno važno zbog sve većeg broja niskobudžetnih zračnih prijevoznika, njihove sve šire ponude i većeg broja klijenata koji odabiru te prijevoznike upravo radi njihove ekonomičnosti.

4.3. Međunarodne organizacije u turističkom posredovanju

Udruga putničkih agencija i turoperatora u Europskoj uniji, *Group of National Travel Agents' and Tour Operators' Associations within the European Union (ECTAA)*, je međunarodna neprofitna strukovna organizacija koja okuplja nacionalne udruge putničkih agencija i turoperatora iz zemalja članica EU, iz pretpristupnih država te nekih koje su izvan tog statusa. U početku je djelovala pod nazivom Grupacija EEZ (EEC Group) sa sjedištem u Bad Kreuznachu, Njemačka, a 1981. premješta sjedište u Bruxelles i mijenja ime u ECTAA pod

kojim djeluje i danas. Trenutno zastupa interese više od 10 tisuća putničkih agencija i turoperatora iz 28 europskih zemalja te je jedna od vodećih organizacija u kreiranju turističke politike organizacija i poduzeća u turističkom posredovanju u EU kao i donošenju propisa povezanih s turizmom te utječe na razvoj turizma u regiji.⁵ Područja na koja je usmjerena djelatnost Saveza jesu: zaštita interesa potrošača, konkurentnost, poslovna politika zrakoplovnih kompanija, fiskalna politika, poticanje održivog razvoja turizma, uvođenje eura i ukupna turistička politika EU. Osim toga, ECTAA se također bavi socijalnom politikom, obrazovanjem i stručnim usavršavanjem u turizmu, problematikom zaštite okoliša, pomorskim, cestovnim i željezničkim prijevozom, informatičkom tehnologijom te proširenjem EU (Hendija, 2005.).

Budući da joj je priznat savjetodavni status u donošenju pravnih akata Unije, a koji se tiču posredovanja u turizmu, ECTAA ima ključnu ulogu u postupku kreiranja propisa. Tako je sudjelovala u donošenju Smjernice EU o putovanjima, boravcima i turama u paket aranžmanima,⁶ koja se smatra ključnim izvorom propisa za organizirana prava i obveze između kupaca i ponuđača tih usluga unutar EU. Novije aktivnosti Saveza usmjerene su na usklađivanje različitih poreznih stopa na dodanu vrijednost u pojedinim europskim zemljama te problem dvostrukog oporezivanja, kao i aktualnih problema regulacije radnog vremena i zapošljavanja te zaštite putnika u zrakoplovnom prijevozu.

Na svojoj internetskoj stranici, pod rubrikom „Publikacije“, ECTAA objavljuje brojne propise o turističkom posredništvu, kratka izvješća s kongresa Saveza, a koji se održavaju dva puta godišnje, najnoviji trendovi u turizmu, godišnje izvješće o radu ECTAA i plan aktivnosti za tekuću godinu.

Predstavnik Republike Hrvatske u ECTAA-i je Hrvatska udruga putničkih agencija i turoperatora - UHPA, a koja je detaljnije obrađena u narednim poglavljima.

Kada govorimo o organizacijama turističkog posredovanja, njihova je najvažnija uloga posredovanje i pomoć krajnjim potrošačima – putnicima, u njihovu putovanju u pojedinu destinaciju te olakšavanje istog, posebice u suvremenom turizmu kojeg karakterizira turist kao kreator svog individualiziranog putovanja te pojava lowcost zračnih prijevoznika, koja u bitnome utječe na odabir destinacije od strane putnika.

⁵ O važnosti putničkih agencija i turoperatora govori podatak da se u turističkom posredništvu u EU ostvaruje ukupni prihod od oko 60 milijardi eura.

⁶ Council Directive 90/314/EEC on package travel, package holidays and package tours.

Organizacije turističkog posredovanja pomiruju ponudu turističkih agencija, s jedne i potražnju putnika, s druge strane.

4.4. Institucije statističkog praćenja turizma

4.4.1. Svjetska turistička organizacija - UNWTO

Svjetska turistička organizacija, *World Tourism Organization* (UNWTO), je specijalizirana agencija Ujedinjenih naroda odgovorna za promidžbu odgovornog, održivog i univerzalno pristupačnog turizma. Kao vodeća međunarodna organizacija u području turizma, UNWTO vidi turizam pokretačem ekonomskog rasta, sveobuhvatnog razvoja i ekološke održivosti te pruža usluge podrške unapređenju znanja i politikama turizma diljem svijeta. UNWTO trenutno broji 156 država članica te preko 450 pridruženih članova kao što su predstavnici javnog i privatnog sektora, obrazovne i znanstvene institucije koje se bave turizmom, predstavnici lokalnih vlasti, turističkih organizacija i udruga, različiti privatni poduzetnici poput hotelijera, restoratera, zrakoplovnih kompanija, prijevoznika, bankara, turoperatora i slično, drugim riječima – svi akteri na različitim razinama i različite pozadine, a koji djeluju unutar sektora turizma.

Najznačajniji povijesni datumi i činjenice vezani uz razvoj ove organizacije:

- 27.09.1970. godine usvojen je Statut Svjetske turističke organizacije (WTO), a datum koji se od 1979. godine do danas slavi kao Svjetski dan turizma;
- 1975. godine Generalna skupština ustanovljava sjedište WTO-a u Madridu, Španjolskoj, a gdje se nalazi i danas;
- 2003. godine postaje specijalizirana agencija UN-a, poznata pod imenom UNWTO.

Osnovna uloga, kako od njezinih začetaka pa tako i danas, UNWTO-a je da služi kao globalni forum za turističku politiku i druga pitanja povezana sa turizmom (Hendija, 2007.). UNWTO kao prioritete svog djelovanja navodi (UNWTO, 2015.):

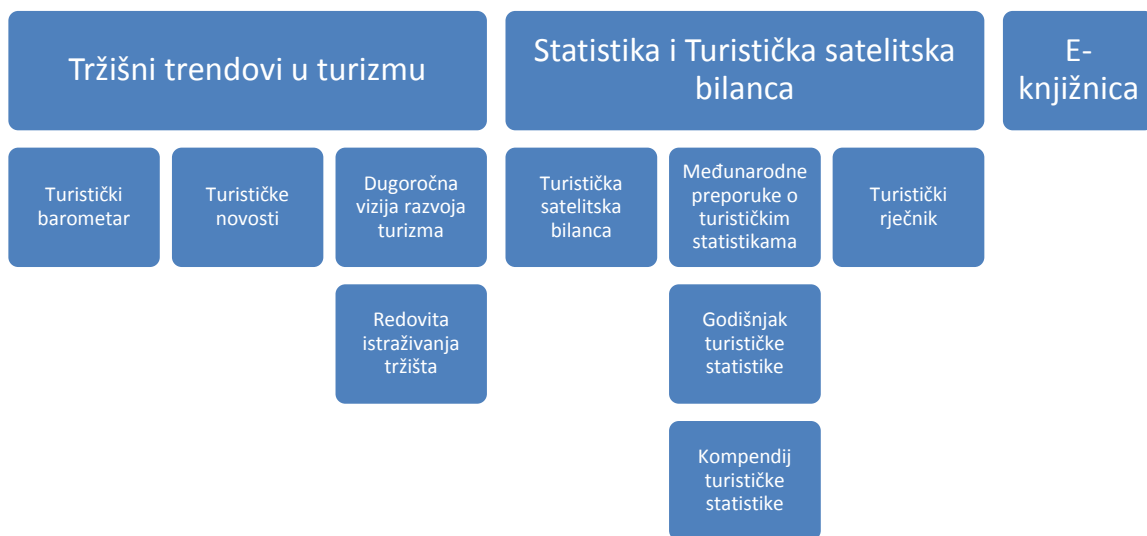
- 1) Promicanje turizma na globalnoj razini,
- 2) Jačanje konkurentnosti unutar turizma,
- 3) Promicanje održivog razvoja turizma,
- 4) Unapređenje doprinosa turizma borbi protiv siromaštva i razvoja;

- 5) Njegovanje znanja, obrazovanja i jačanja vještina,
- 6) Izgradnja partnerstva.

Osim toga, UNWTO je poznat po svojoj konzultantskoj, dokumentarističkoj i publicističkoj aktivnosti. UNWTO prikuplja statističke podatke značajne za svjetski turizam, poput međunarodnih turističkih dolazaka, ali i prihoda i rashoda ostvarenim na turističkim putovanjima te ih objavljuje u svojim publikacijama. Publicistička se djelatnost može podijeliti u tri pododjeljka, odnosno:

- 1) UNWTO „E- knjižnica“ – najveća online zbirka turističkih publikacija i statistika te izvješća objavljenim na engleskom, francuskom, španjolskom i ruskom jeziku.
- 2) UNWTO „Tržišni trendovi u turizmu“ – unutar ovog programa djelovanja objavljuju se najnoviji podaci vezani uz stanje na tržištu, najnovije trendove u turizmu te kratkoročna i dugoročna predviđanja vezana uz pojedine segmente tržišta i emitivna tržišta. Najznačajnije publikacije u sklopu ovog programa su:
 - *UNWTO World Tourism Barometer* (Turistički barometar)
 - *UNWTO Tourism highlights* (Turističke novosti)
 - *UNWTO Long-term forecast – Tourism towards 2030* (Dugoročna vizija razvoja turizma do 2030. godine)
 - Redovita istraživanja emitivnih tržišta i pojedinih segmenata tržišta.
- 3) UNWTO Statistika i Turistička satelitska bilanca – unutar ovog programa sastavljaju se i diseminiraju turističke statistike država diljem svijeta te se pokušavaju unaprijediti i standardizirati metodološki okviri za mjerenje turističkih pokazatelja kao i proširiti njihov analitički potencijal. Ovdje valja spomenuti sljedeće publikacije:
 - Turistička satelitska bilanca (TSA),
 - Međunarodne preporuke o turističkim statistikama,
 - Turistički rječnik,
 - Godišnjak turističke statistike,
 - Kompendij turističke statistike.

Izdavačka djelatnost UNWTO - a:

Slika br.3: Publicistička djelatnost UNWTO – a (Izvor: Izrada autora prema UNWTO-u, 2015.)

U sljedećem poglavlju slijedi kratki pregled Svjetskog vijeća za putovanje i turizam te njegovo polje djelovanja.

4.4.2. Svjetsko vijeće za putovanja i turizam - WTTC

Svjetsko vijeće za putovanja i turizam, *World Travel Tourism Council*, osnovano je 1989. godine kao rezultat spoznaje činjenice da je sektor turizma i putovanja jedna od najznačajnijih industrija i generator veće stope zaposlenosti. Po svom svojstvu WTTC je međunarodna neprofitna organizacija sa sjedištem u Londonu, a okuplja vodeće svjetske stručnjake u turizmu.

Kao svoju misiju WTTC navodi prvenstveno: slobodu putovanja, politike razvoja i turizam budućnosti.

Sloboda putovanja znači, prije svega, osiguravanje ljudima njihova prava na siguran i učinkovit prelazak međunarodnih granica, u turističke svrhe. To u praksi znači pametniji postupak i olakšavanje dodjela viza, naravno, poštujući suverenitet pojedine države i

njezinog teritorija, ali imajući u vidu potrebe raznih profila putnika, odnosno onih koji putuju i zbog odmora i u poslovne svrhe.

WTTC potiče vlade država diljem svijeta na **usvajanje politika koje promiču rast putovanja** u turizmu. To znači planiranje i ulaganje u prigodnu infrastrukturu i stvaranje poreznog režima koji će omogućiti konkurentnost privatnog sektora. Istraživanja WTTC-a ukazala su na štetan utjecaj često previsokih poreza, naročito u zračnom prometu, na sektor turizma i putovanja te se bavi podizanjem svijesti o njihovoj štetnosti na turističke dolaske i odlaske.

Sektor turizma i putovanja **raste brže od svih drugih sektora** te se trenutno procjenjuje da predstavlja 9,5 % globalnog BDP-a i 266 milijuna poslova (WTTC, 2015.). Procjenjuje se da će u sljedećih 10 godina globalni utjecaj ovog sektora na BDP rasti za oko 4% na godinu. Na WTTC-u je velika odgovornost da osigura da se rastom tog sektora upravlja na pravi način. Članovi WTTC-a predvode programe za zaštitu okoliša poput Inicijative za mjerenje emisije ugljikovodika u hotelima i Inicijativu za unapređenje ljudskog kapitala te promiču njihovo uvođenje u samu jezgru modela poslovanja.

U zadnjih 20 godina WTTC predvodi globalnu analizu ekonomskog značaja *Travel & Tourism* sektora – njegovog izravnog, neizravnog i izazvanog utjecaja na zaposlenost, BDP, trgovinu i ulaganja, a sve to na globalnom, regionalnom (24 regije) i nacionalnom (184 država) nivou. Na internetskim stranicama WTTC –a (WTTC, 2015.), mogu se pronaći sljedeći podaci:

- Godišnja izvješća ekonomskog utjecaja na globalnoj, regionalnoj i razini pojedine države;
- Evaluacijska izvješća za pojedinu državu ili regiju koja izražavaju vrijednost turizma i putovanja u odnosu na, primjerice, automobilsku industriju;
- Posebna jednokratna izvješća o temama poput olakšavanje izdavanja viza u ASEAN regiji.

Osim publikacija, promocija politika razvoja turizma i davanja smjernica, WTTC organizira godišnje summite na kojima se podiže svijest o globalnoj, ekonomskoj i socijalnoj ulozi sektora turizma i putovanja, a koja, osim najpoznatijih eksperata u turizmu i ministara turizma, pridobiva značajnu medijsku pažnju i emitiranje.

4.4.3. *IPK International*

IPK International je vodeća međunarodna konzultantska grupacija kvalificirana za istraživanja vezana uz putovanja, marketing u turizmu i masterplanove razvoja turizma. U posljednjih 45 godina, IPK je uspješno istražila i izradila više od 1.000 personaliziranih studija za više od 200 klijenata, javnog i privatnog sektora, iz više od 50 država diljem svijeta. U suradnji sa iskusnim stručnjacima i visokokvalificiranim marketinškim specijalistima, IPK razvija turističke strategije, prognoze, marketinške koncepte te masterplanove turističkog razvoja na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Najznačajniji proizvod njihovog istraživačkog rada jesu *World Travel Monitor* i *European Travel Monitor*, odnosno iscrpne baze podataka o europskim, arapskim, azijskim, sjeverno i južno-američkim navikama na izlaznim putovanjima.

IPK International je članica brojnih međunarodnih organizacija poput ESOMAR-a⁷, UNWTO-a i PATA-e⁸.

World/European Travel Monitor je godišnje istraživanje koje prati obujam izlaznih putovanja i putne navike u Europi i na bitnim američkim i azijskim tržištima. Princip rada su intervjui i ankete, a koje se provode na više od 500.000 ispitanika svake godine (World Travel Monitor, 2015.), a ispituju se karakteristike putovanja poput broja izlaznih putovanja/obujam tržišta, države, gradovi i regije destinacije, svrha putovanja, vrsta odmora, aktivnosti na odmoru, potrošnja na putovanju, ciljana skupina/profil putnika, učestalost i intenzitet putovanja, itd. Tako objavljeno istraživanje predstavlja važan izvor informacija za kreatore politika turizma, bilo na nacionalnoj ili međunarodnoj razini.

4.4.4. *Uloga i utjecaj*

Istraživanje trendova u turizmu od presudne je važnosti jer predstavlja izvor podataka za donošenje odluka, utvrđivanje uzročno-posljedičnih odnosa te prognozu potražnje. Istraživanje obuhvaća prikupljanje kvantitativnih (broj smještajnih jedinica – prema strukturi,

⁷ *European Society for Opinion and Marketing Research*, Svjetska asocijacija profesionalnih istraživača čija je misija - promocija upotrebe tržišnih istraživanja u cilju unapređenja procesa donošenja poslovnih odluka.

⁸ Vidi dalje u tekstu.

broj turističkih dolazaka, broj turističkih noćenja, devizni priljev po osnovi međunarodnog turizma) i kvalitativnih (stavovi pojedinaca, želje, potrebe i izbori) podataka. Budući da prikupljanje podataka iziskuje velike troškove, provode ga međunarodne organizacije koje smo vidjeli u prethodnim poglavljima. U nadležnost tih organizacija spada i izrada turističke satelitske bilance, odnosno izračun ukupnog financijskog učinka turističkih putovanja i različitih oblika turističke potrošnje na gospodarstvo zemlje. Radi boljeg razumijevanja sličnosti i razlika među navedenim organizacijama, slijedi tablični prikaz istih.

Kriterij usporedbe	Naziv organizacije		
	UNWTO	WTTC	IPK International
Karakter organizacije	Specijalizirana agencija UN-a	Međunarodna neprofitna organizacija	Međunarodna konzultantska grupacija
Članovi organizacije	Države i pridruženi članovi (organizacije, privatni i javni sektor)	Svjetski stručnjaci iz područja Putovanja i turizma	Radi za klijente javnog i privatnog sektora, članica brojnih organizacija
Publikacije	Turistički barometar, Turističke novosti, Turistička satelitska bilanca...	Evaluacijska izvješća za pojedinu državu ili regiju	Word Travel Monitor i European Travel Monitor

Tablica br2: Usporedba institucija statističkog praćenja turizma (Izvor: Vlasita izrada)

U ovom poglavlju treba spomenuti i *World Economic Forum*, neprofitnu organizaciju koja svake dvije godine izdaje Izvješće o konkurentnosti putovanja i turizma kojim se iskazuju procjene turističke konkurentnosti zemalja diljem svijeta.

4.5. Obrazovne institucije u turizmu

4.5.1. Međunarodna organizacija znanstvenih stručnjaka u turizmu - AIEST

Međunarodna organizacija znanstvenih stručnjaka u turizmu, *The International Association of Scientific Experts in Tourism* (AIEST), osnovana je 1951. godine, a danas broji oko 400 članova iz 50 zemalja. AIEST svojim djelovanjem značajno doprinosi razumijevanju modernog fenomena i trendova u turizmu te uvođenju sveučilišnih programa posvećenih studiju turizma.

AIEST-e izdaje časopis "*Tourism Review*" na tri jezika: engleski, francuski i njemački te organizira godišnje tematske kongrese (AIEST, 2015.). Spomenuti je časopis jedan od najstarijih publikacija iz područja turizma, prvi put objavljen davne 1946. te promovira razmjenu znanstvenih koncepata i rezultata istraživanja u raznim kulturama i jezicima, prije svega među mladim istraživačima. Bavi se pitanjima poput:

- Aspekti turističke potražnje (ponašanje potrošača) i njezin razvoj u socijalno-ekonomskom kontekstu,
- Upravljanje u marketingu turističkih proizvoda i usluga,
- Tržišta i institucije tržišta u tranziciji i
- Sustavna analiza i koncepti turizma kao cjeline.

Treba spomenuti kako AIEST ima savjetodavni status pri UNESCO-u.

4.5.2. Udruga za turizam i obrazovanje - ATLAS

Udruga za turizam i obrazovanje, *The Association for Tourism and Leisure Education*, ATLAS, osnovana je 1991. godine s ciljem poticanja međunarodne razmjene studenata i profesora iz različitih edukacijskih i istraživačkih institucija koje se bave turizmom i slobodnim vremenom (ATLAS, 2015.).

Neki od ciljeva ATLAS-a su:

- Promicanje podučavanja o turizmu, slobodnom vremenu i povezanim predmetima;
- Promicanje razmjene nastavnog osoblja i studenata među članovima;
- Promicanje veza među stručnim udrugama u turizmu i drugim relevantnim sektorima radi posredništva u problemima povezanim sa obrazovanjem, razvojem studija i uzajamnom priznavanju studija;
- Promicanje transnacionalnog istraživanja.

ATLAS broji članstvo 70 zemalja, a koje je otvoreno obrazovnim institucijama i udruženjima profesionalaca, aktivnih u području turizma i slobodnog vremena. ATLAS promiče veze među svojim članovima i postiže ostvarivanje svojih ciljeva redovitim godišnjim sastancima i razmjenom informacija.

4.5.3. Udruga za turističku ekonomiju - IATE

Udruga za turističku ekonomiju, *The International Association for Tourism Economics*, IATE, vodeća je i nezavisna globalna zajednica za diskusiju, razmjenu i razvoj znanja u području turističke ekonomije. Glavni cilj IATE-a je promicanje značaja i profila turističke ekonomije diljem svijeta putem konferencija, newslettera i web stranice (IATE, 2015.).

IATE je osnovana 2007. godine na Konferenciji u Palma de Majorci, Španjolskoj, radi postizanja sljedećih ciljeva:

- Doprinos razvoju i primjeni turističke ekonomije kao znanosti i instrumenta u formiranju politika;
- Poboljšanje komunikacije i kontakata među učiteljima, istraživačima i studentima u turističkoj ekonomiji diljem svijeta;
- Poboljšanje komunikacije i kontakata među turističkom ekonomijom i drugim područjima ekonomije te drugih disciplina;
- Razvoj i poticanje suradnje među univerzalnim obrazovnim i istraživačkim institucijama radi promicanja poznavanja koncepta i primjene ekonomske analize u turizmu.

Svake dvije godine, IATE organizira konferenciju o temama iz djelokruga turističke ekonomije.

4.5.4. Uloga i utjecaj

Kvalitetni ljudski resursi su ključ napretka i uspjeha svakog sektora pa tako i turizma. Za generiranje kvalitetnih ljudskih resursa, potrebno je osigurati kvalitetu u obrazovanju kadrova uključenih u turizam. Ovdje, uz nacionalnog zakonodavca i udruge, značajnu ulogu igraju međunarodne organizacije budući da na globalnoj razini utječu na rast kvalitete u obrazovanju pojedinaca u turističkom sektoru te podizanju njegove konkurentnosti i privlačnosti na razini cjelokupnog gospodarstva.

Međunarodne organizacije ovog područja promoviraju cjeloživotno obrazovanje kadrova, međunarodnu razmjenu studenata, znanstvenika te turističkih djelatnika, a u svrhu promoviranja zajedništva i usvajanja novih znanja i iskustava te poboljšanja njihove međusobne komunikacije.

4.6. Turistički resursi i relevantne institucije

4.6.1. Specijalizirana agencija UN - UNESCO

UNESCO je specijalizirana agencija UN-a za intelektualna i etička pitanja na području obrazovanja, znanosti i kulture, osnovana 16. studenog 1945. godine. UNESCO ima 195 država članica i 9 pridruženih država. Sjedište Organizacije je u Parizu, a njezine aktivnosti se provode kroz šezdesetak ureda i instituta diljem svijeta (UNESCO, 2015.).

UNESCO djeluje u pet programskih područja: obrazovanje, prirodne znanosti, društvene i humanističke znanosti, kultura te komunikacije i informacije.

UNESCO je jedina UN-ova specijalizirana agencija koja djeluje kroz sustav Nacionalnih povjerenstava. Povjerenstva su glavna poveznica u dijalogu država članica i UNESCO-a te ujedno djeluju kao savjetodavno tijelo Vlade zemlje članice te pomažu pri provedbi mnogih

inicijativa, poput izrade studija i ekspertiza, unaprjeđivanja i podjeli znanja, razmjeni i distribuciji informacija.

Važan dio rada UNESCO-a odnosi se na izradu međunarodnih pravnih instrumenata - konvencija, deklaracija i preporuka, poput Konvencije o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, Konvencije o načinima zabrane i sprječavanja ilegalnog uvoza, izvoza i prijenosa vlasništva nad kulturnim dobrima, Konvenciji o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, Konvenciji o zaštiti podvodne kulturne baštine te Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine.

Unutar UNESCO-a djeluje i Odbor za svjetsku baštinu UNESCO-a, koji se sastoji od 21 države-članice, odabrane na Glavnoj skupštini. Taj je Odbor odgovoran za održavanje Popisa svjetske baštine UNESCO-a na koji su uvršteni spomenici i cjeline od iznimne kulturne ili prirodne vrijednosti kao zajednička baština čovječanstva. Do srpnja 2012. UNESCO je na Popis svjetske baštine uvrstio 962 dobra: 745 su kulturna, 188 su prirodna, 29 miješana dobra iz 157 država-članica.

Upisana dobra Republike Hrvatske na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine su (UNESCO, 2015.):

- Povijesni kompleks Splita i Dioklecijanova palača (1979.)
- Stari grad Dubrovnik (1979.)
- Nacionalni park Plitvička jezera (1979.)
- Kompleks Eufrazijeve bazilike u povijesnom središtu Poreča (1997.)
- Povijesni grad Trogir (1997.)
- Katedrala Svetog Jakova u Šibeniku (2000.)
- Starogradsko polje na Hvaru(2008.)

U sljedećem poglavlju slijedi prikaz Međunarodnog vijeća za spomenike i spomeničke cjeline.

4.6.2. Spomenici i spomenička cjelina - ICOMOS

Međunarodno vijeće za spomenike i spomeničke cjeline, *International Council on Monuments and Sites*, je stručna udruga koja se bavi očuvanjem, zaštitom i promicanjem kulturne baštine. Osnovana je 1965. godine u Varšavi, a danas okuplja preko 7.500 stručnjaka iz čitavog svijeta te ima savjetodavnu ulogu pri UNESCO-u od 1972. godine pri popunjavanju Popisa svjetske baštine. Stručnjaci okupljeni u udruzi specijalizirani su za područje konzerviranja nepokretne i pokretne baštine, poput arhitekata, arheologa, povjesničara umjetnosti, konzervatora, pravnika, itd. (ICOMOS, 2015.). Sjedište udruge je u Parizu. ICOMOS se sastoji od Nacionalnih odbora (*National Committees*, NC), u koje se mogu uključiti pojedinci i ustanove. Pored njih, na nacionalnoj i međunarodnoj razini postoje i znanstveni odbori (*International Scientific Committees*, ISC), u čiji se rad uključuju stručnjaci za određena područja.

Sljedeća važna organizacija iz područja kulture i turizma je i Savjet za muzeje, a koji je razmotren u daljnjem tekstu.

4.6.3. Savjet za muzeje - ICOM

Međunarodni savjet za muzeje, *The International Council of Museums*, je međunarodna neprofitna organizacija posvećena očuvanju, unapređenju i komunikaciji svjetske prirodne i kulturne baštine, materijalne i nematerijalne. Osnovana 1946. godine, jedinstvena mreža koja se sastoji od skoro 30.000,00 članova i muzejskih stručnjaka koji predstavljaju globalnu zajednicu muzeja, iz čak 137 država. Ima status konzultanta Ekonomsko-socijalnom vijeću UN-a. Sjedište organizacije je u Parizu (ICOM - Croatia, 2015.).

U Hrvatskoj djeluje Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a, forum muzejskih stručnjaka, a čija je svrha zastupanje interesa njegovih članova, odnosno svih muzeja i muzejske djelatnosti u RH, i održavanje konzultativnih i suradničkih odnosa s UNESCO-om.

4.6.4. Umjetnička vijeća i agencije kulture - IFACCA

Međunarodna federacija umjetničkih vijeća i kulturnih agencija, *International Federation of Arts Councils and Culture Agencies*, osnovana 2000. godine, sa sjedištem u Sydneyu, Australija, je globalna mreža umjetničkih vijeća i ministarstava kulture (IFACCA, 2015.).

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske učlanjeno je u Međunarodnu federaciju umjetničkih vijeća i kulturnih agencija od 2005. godine, i time uživa slobodan pristup informacijskim kulturnim bazama, ima mogućnost sudjelovanja na kongresima, simpozijima i razgovorima o kulturnim politikama, strategijama i pojedinačnim projektima, biranja članova u Izvršni odbor IFACCA i dr. Vizija IFACCA-e je svijet u kojem umjetnost i kultura stalno rastu te je priznat njihov doprinos društvu od strane vlada i pojedinaca.

Kako bi poboljšala upravljanje i razmjenu informacija i ideja među umjetničkim vijećima, ministarstvima kulture i umjetnosti i kulturnim organizacijama, IFACCA objavljuje ACORNS (*Arts and Culture Online Readers News Service*) – on-line publikaciju za i o umjetničkim vijećima i kulturnim agencijama, a koja izlazi svaka dva tjedna te sadrži novosti vezane uz rad IFACCA-e te agencija iz područja kulture i umjetnosti, općenite novosti i vijesti značajne za stručnjake iz područja kulture i umjetnosti i pregled izvora, poput korisnih linkova na web stranice, novih publikacija, oglasa za posao, konferencija i događaja (IFACCA, 2015.).

4.6.5. Očuvanje i restauracija kulturne baštine - ICCROM

Međunarodni centar za proučavanje očuvanja i restauracije kulturne baštine, *International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property*, je međuvladina organizacija posvećena očuvanju svjetske kulturne baštine. Trenutno njezino članstvo čine 134 države članice. Unaprjeđenje područja konzervatorsko-restauratorske djelatnosti i podizanje svijesti o važnosti i krhkosti kulturne baštine, kako pokretne tako i nepokretne, osnove su djelovanja centra. ICCROM doprinosi očuvanju kulturne baštine poduzimajući niz aktivnosti poput obuke, širenja informacija, istraživanja, poticanja suradnje i zastupanja svojih programskih ciljeva kroz različite radionice i seminare.

Stvaranje Centra potaknuto je na UNESCO-voj konferenciji u New Delhiju, 1956. (ICCROM, 2015.). Tri godine kasnije, Centar je osnovan u Rimu, Italija, gdje mu je sjedište ostalo do danas. Republika Hrvatska članica je ICCROMA od 18. listopada 1993. godine.

4.6.6. *Očuvanje prirode - IUCN*

Međunarodni savez za očuvanje prirode, *International Union for the Conservation of Nature*, osnovan je 1948. te okuplja države, vladine institucije i različite nevladine organizacije u jedinstveno svjetsko partnerstvo: preko 1000 članica iz 185 zemalja (IUCN, 2015.).

Kao savez, IUCN utječe, potiče i pomaže društvu diljem svijeta da sačuva integritet i raznolikost prirode te osigura ravnomjerno i ekološki održivo iskorištavanje prirodnih resursa. Ova organizacija okuplja gotovo 15.000 stručnjaka volontera u projektnim timovima i akcijskim grupama, fokusirajući se na zaštitu vrsta i biološke raznolikosti te na upravljanje staništima i prirodnim resursima (IUCN, 2015.). IUCN je pomogao mnogim zemljama u pripremi Nacionalnih strategija zaštite prirode. Djelovanje IUCN-a se sve više decentralizira i izvršava ga sve veća mreža regionalnih i nacionalnih ureda koji su najčešće smješteni u zemljama u razvoju.

IUCN potiče jačanje svojih članica, mreža i partnera kako bi poboljšao njihove kapacitete i kako bi podržao svjetske saveze da čuvaju prirodna dobra na lokalnim, regionalnim i globalnim razinama.

IUCN danas ima čak sedam članova iz Hrvatske (Državni zavod za zaštitu prirode, 2015.): Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Uprava za zaštitu prirode Ministarstva kulture, Državni zavod za zaštitu prirode, Udruga BIOM, Hrvatsko herpetološko društvo Hyla, Hrvatsko biološko društvo, Hrvatsko prirodoslovno društvo i Eurocoast – Hrvatska.

4.6.7. *Uloga i utjecaj*

Kultura i kulturna baština grade atraktivnost destinacije i dio su ponude destinacije uz raspoložive prirodne resurse. Kulturni turizam postao je jedan od najznačajnijih segmenata u mnogim turističkim destinacijama, predstavljajući otprilike 40% međunarodnih turističkih

tokova (UNWTO, 2014.). U projekciji trendova do 2020. godine kulturni je turizam niša koja ima konstantni rast (Dwyer, L. i dr.,:40).

UNWTO definira kulturni turizam prvenstveno kao putovanje motivirano kulturom. Prema Gržinić, turizam i kultura se neprestano isprepliću temeljem kulturnih funkcija turizma i turističkih funkcija kulture i izazov su turističkog menadžmenta (Gržinić, 2014:178).

Iz prethodnih odlomaka vidljiva je važnost kulturnih institucija u kreiranju kulturnog turizma na međunarodnom nivou. Budući da je turizam jedna interdisciplinarna grana, i ovdje dolazi do izražaja povezanost kulture sa turizmom i obrazovanjem u turizmu, a obzirom da nedostatak kvalitetnih ljudskih resursa predstavlja problem i u ovom segmentu. Nedostatak educiranog kadra za vođenje/prijavu projekata kulture rezultira nedovoljnom integracijom kulture i turizma koja nije podržana u dovoljnoj mjeri od matičnih ministarstava zbog nedostatnih raspoloživih sredstava za kulturne projekte, a što bi se, na europskoj razini, moglo ispraviti, primjerice, uključivanje u program „Creative Europe“ koja potiče razvoj kreativnih i kulturnih sektora radi postizanja ciljeva strategije EU 2020.

Međunarodne organizacije kulturnog turizma						
Naziv organizacije	UNESCO	ICOMOS	ICOM	IFACCA	ICCROM	IUCN
Karakter organizacije	Specijalizirana agencija UN-a	Savjetodavna uloga pri UNESCO-u	Status savjetodavnog tijela pri Ekonomsko-socijalnom vijeću UN-a	Međunarodna neprofitna organizacija	Međuvladina organizacija	Međunarodna neprofitna organizacija
Članovi organizacije	Države	Stručnjaci i organizacije	Stručnjaci i organizacije	Umjetnička vijeća i ministarstva kulture	Države	Države, vladine i nevladine institucije
Najznačajniji doprinos	Konvencije iz područja obrazovanja, znanosti i kulture; Odbor za svjetsku baštinu	Djelovanje na području kulturne baštine	Djelovanje na području svjetske prirodne i kulturne baštine	Objavljivanje publikacije ACORNS – za i o umjetničkim vijećima i agencijama	Očuvanje i restauracija kulturne baštine – obuka, istraživanja, suradnja	Očuvanje prirodnih dobara

Tablica br.3: Usporedba institucija kulturnog turizma (Izvor: Vlastita izrada)

Iz tablice je razvidno da, iako spomenute organizacije djeluju u području kulture i kulturnog turizma te se međusobno upotpunjavaju, ipak postoje razlike u vidu njihovih članova, načina djelovanja i, općenito, njihovog karaktera.

4.7. Utjecaj ostalih organizacija i asocijacija na turizam

U ovom ćemo poglavlju razmotriti organizacije koje, iako nisu specijalizirane za područje turizma, također imaju značajan utjecaj na njega, od čega su najznačajnije Europska unija i Organizacija ekonomske suradnje i razvoja.

4.7.1. Rastuće ekonomije Brazila, Rusije, Indije i Kine

Engleska skraćenica BRIC označava ekonomski pojam koji se odnosi na rastuće ekonomije Brazila, Rusije, Indije i Kine (**Brazil, Russia, India, China**). Implicitno, tiče se ekonomskog savezništva i suradnje ovih komplementarnih ekonomija. Pojam je uveo Jim O'Neill 2001. iz međunarodne investicijske banke *Goldman Sachs* (INVESTOPEDIA, 2014.), a vrlo brzo je prihvaćen u javnosti, naročito u medijima. Sastanak službenika ovih država, održan na ljeto 2008. godine u Jekaterinburgu, nazvan je summit BRIC-a.

Države BRIC-a imaju 40 posto svjetskog stanovništva, odnosno 25 posto kopnenog teritorija. Dana 13. travnja 2011. u članstvo organizacije primljena je i Južnoafrička Republika nakon čega se BRIC postaje BRICS (*South Africa*).

4.7.2. Savez azijskih zemalja - ASEAN

ASEAN ili Savez država Jugoistočne Azije, *Association of Southeast Asian Nations*, je regionalna međunarodna organizacija država u Jugoistočnoj Aziji, osnovana 1967. godine s ciljem razvoja međusobnih političkih, gospodarskih i kulturnih odnosa te promicanja regionalnog mira i stabilnosti. Danas ima 10 država članica: Brunej, Indonezija, Kambodža, Laos, Malezija, Mijanmar, Filipini, Singapur, Tajland i Vijetnam. Sjedište Tajništva ASEAN-a je u Jakarti, Indonezija.

Kao što je navedeno u Deklaraciji ASEAN-a (ASEAN, 2015.), ciljevi ASEAN-a jesu:

1. Poticanje ekonomskog rasta, socijalnog napretka i kulturnog razvoja regije,
2. Promocija mira i stabilnosti regije temeljem načela pravde i vladavine prava,
3. Promocija aktivne suradnje i međusobnog pomaganje u pitanjima od zajedničkog interesa na ekonomskim, socijalnim, kulturnim, tehničkim, znanstvenim i administrativnim područjima,
4. Pružanje međusobne pomoći u područjima osposobljavanja i istraživanja u obrazovnim, profesionalnim, tehničkim i administrativnim sferama,
5. Učinkovitija suradnja u većem iskorištavanju poljoprivrede i industrije, širenja trgovine, poboljšanja prijevoza i podizanju životnog standarda njihovih stanovnika,

6. Promocija jugoistočno – azijskih studija i
7. Održavanje uske i plodne suradnje sa postojećim međunarodnim i regionalnim organizacijama, a koje imaju slične ciljeve i svrhu te pronalazak alternativnih putova za još bliskiju međusobnu suradnju.

4.7.3. *Asocijacija Pacifika - PATA*

Osnovana 1951. godine, PATA, *The Pacific Asia Travel Association*, je neprofitna udruga, a čija je uloga jačanje i odgovorni razvoj putovanja i turizma, iz i prema regiji azijskog Pacifika (PATA, 2015.).

Od 1951. PATA se nameće kao vodeći dionik i autoritet na području putovanja i turizma u azijskom Pacifiku :

- U partnerstvu sa privatnim i javnim članovima sektora, PATA potiče održivi rast, vrijednost i kvalitetu putovanja i turizma prema-iz-i unutar regije.
- PATA-in Strateški Obavještajni Centar (*SIC – Strategic Intelligence Centre*) nudi nenadmašne podatke i uvide što se tiče azijsko-pacifičke ulazne i izlazne statistike, analize i predviđanja te dubinska izvješća o strateškim turističkim tržištima.
- PATA-ini događaji zaslužni su za stvaranje isplativih novih poslova, svake godine, njezinim članovima.
- PATA-ina Zaklada doprinosi održivom i odgovornom razvoju putovanja i turizma azijskog Pacifika putem očuvanja okoliša, zaštite baštine i potpore obrazovanju.

Danas članstvo ove organizacije čini 87 vladinih, državnih i lokalnih turističkih tijela, skoro 31 međunarodni zračni prijevoznik, 61 obrazovna institucija i na stotine pripadnika putničke industrije iz azijskog Pacifika i šire.

4.7.4. *Europska unija - EU*

Europska unija, *European Union*, jedinstveno je gospodarsko i političko partnerstvo 28 europskih država. Osnovana je nakon Drugog svjetskog rata, a sve je počelo poticanjem gospodarske suradnje s namjerom da zemlje koje međusobno trguju postanu gospodarski

ovisne jedna o drugoj i time izbjegavaju sukobe. Tako je 1958. nastala Europska ekonomska zajednica (EEZ) kojom je u početku pojačana gospodarska suradnja šest zemalja: Belgije, Njemačke, Francuske, Italije, Luksemburga i Nizozemske. Otada se počelo stvarati ogromno jedinstveno tržište koje se i dalje razvija u smjeru dostizanja svog punog potencijala. Ono što je započelo kao isključivo gospodarska unija razvilo se u organizaciju koja obuhvaća područja politika, od razvojne pomoći do zaštite okoliša. To se odrazilo i promjenom imena iz EEZ-a u Europsku uniju (EU) 1993. godine.

Europska unija temelji se na vladavini prava: sva njezina djelovanja zasnovana su na ugovorima o kojima su dobrovoljno i demokratski odlučile sve države članice. Tim su obvezujućim sporazumima utvrđeni ciljevi EU-a u brojnim područjima djelovanja.

Jedinstveno ili „unutarnje” tržište glavni je gospodarski pokretač EU-a kojim je u velikoj mjeri omogućeno slobodno kretanje robe, usluga, novca i osoba.

Jedan je od glavnih ciljeva EU-a promicanje ljudskih prava unutar Unije i u svijetu. Od potpisivanja Ugovora iz Lisabona 2009. ta su prava zapisana u jedinstvenom dokumentu, Povelji o temeljnim pravima EU-a. Institucije EU-a imaju pravnu obvezu poštovati ih, kao i vlade država članica u primjeni zakonodavstva EU-a.

U jedinstvenome institucionalnom ustroju EU-a:

- opće prioritete EU-a određuje Europsko vijeće, na čijim se zasjedanjima sastaju nacionalni čelnici i čelnici EU-a,
- izravno izabrani zastupnici zastupaju europske građane u Europskome parlamentu,
- interese EU-a kao cjeline promiče Europska komisija, čije članove imenuju nacionalne vlade,
- interese vlastitih zemalja vlade brane u Vijeću Europske unije.

Doprinos turizma BDP-u je 5 %, a zapošljava 5,2 % aktivnog stanovništva (što je oko 9,7 milijuna osoba). Uzmu li se u obzir uske veze s drugim gospodarskim sektorima, taj je doprinos još veći [više od 10 % bruto društvenog proizvoda (BDP) i najmanje 12 % ukupnog broja zaposlenih, odnosno 13 milijuna radnika].

Godine 2014. međunarodni turizam je u svijetu dosegao brojku od 1,133 milijardi dolazaka (+4,3 %), od čega u Europi njih 582 milijuna, odnosno 51 % tržišta (+3 %). Tako je Europa (s

Francuskom na 1. mjestu) potvrdila svoje mjesto prve turističke destinacije u svijetu. Nadalje, dugoročnom prognostičkom studijom Svjetske turističke organizacije (WTO) predviđa se skromniji rast turizma u Europi do 2030., s procijenjenih 744 milijuna turista (+1,8%), odnosno 41,1 % tržišta.

S europske točke gledišta, politika koja se odnosi na turizam igra ulogu i u postizanju općih ciljeva u pogledu zaposlenosti i politike rasta. Osim toga, ekološka i održiva dimenzija turizma s vremenom će postati sve važnija iako je već prisutna u okviru održivog, odgovornog i etičkog turizma. (EUROPSKI PARLAMENT, 2015)

Ovlasti i nadležnosti svih tih institucija uređene su osnivačkim ugovorima, koji su temelj svih djelovanja EU-a. U njima su utvrđena i pravila i postupci koje moraju slijediti institucije EU-a. Ugovore sklapaju predsjednici i/ili premijeri svih država članica EU-a, a ratificiraju ih nacionalni parlamenti.

U EU-u postoje i brojne druge institucije i međuinstitucionalna tijela koja imaju specijalizirane uloge (Europska komisija, 2016.) poput Europske središnje banke, Europske investicijske banke, Odbora regija, Europskog gospodarskog i socijalnog odbora te brojnih specijaliziranih agencija.

Europska unija i dalje se širi te istovremeno nastoji postići veću transparentnost i demokratičnost svojih institucija. Europski parlament s izravno biranim zastupnicima dobiva veće ovlasti, dok nacionalni parlamenti dobivaju jaču ulogu u suradnji s europskim institucijama. Istovremeno, europski građani imaju sve više mogućnosti za sudjelovanje u političkom procesu.

4.7.5. *Ekonomska suradnja i razvoj - OECD*

OECD, *Organization for Economic Cooperation and Development*, je Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj – organizacija sljedbenik OEEC-a (*Organization for European Economic Cooperation* – Organizacija za europsku ekonomsku suradnju) osnovane 1948. godine s ciljem pomoći u obnovi Europe razorene u Drugom svjetskom ratu, a čije je sjedište u Parizu.

Poveljom potpisanom 14. prosinca 1960. godine utemeljeni su ciljevi OECD-a (O OECD-u, 2015.): unapređivanje privrednog rasta zemalja članica; pomoć nerazvijenim zemljama i

zemljama u razvoju (u okviru i izvan članstva u Organizaciji); povećanje svjetske trgovine. Aspekti djelovanja i rada Organizacije su: razvojna politika i kooperacija, energija, razvoj, trgovina, financijska i fiskalna pitanja, socijalna pitanja, zapošljavanje, edukacija, ekologija, znanost, tehnologija, industrija, poljoprivreda, ribarstvo.

OECD okuplja demokratske zemlje koje su okrenute tržišnoj ekonomiji s ciljem podupiranja održivog gospodarskog rasta, a trenutno ima 34 države članice.⁹ Organizacija je savjetodavnog karaktera, bez snage obvezivanja bilo koje od svojih članica.

4.7.6. Uloga i utjecaj

Turizam kao skup odnosa i pojava karakterizira i utjecaj međunarodnih organizacija koje nisu nužno specijalizirane za područje turizma. One utječu, prvenstveno na ekonomiju na globalnoj razini pa time i na turizam, kao dio cjelokupnog gospodarstva.

One donose propise vezane uz promet roba i usluga, njihovo oporezivanje, ograničenja u kretanjima putnika, zaštitu potrošača i brojne strategije rasta i jačanja konkurentnosti i ljudskih potencijala, strategije zaštite okoliša i prirodne baštine te tako posredno sudjeluju u kreiranju ponude i potražnje na pojedinim turističkim tržištima.

Osim toga, brojne gore navedene organizacije osnivaju, u svom ustrojstvu, posebne odjele koji se bave proučavanjem turističke politike na međunarodnoj razini te sudjeluju u organizaciji konferencija posvećenih turizmu. Te organizacije brinu o zaštiti okoliša i potiču održivi razvitak turizma, sudjeluju u izradi metodologije za definiranje osnovnih pokazatelja u turizmu, bave se problemima nezaposlenosti te potiču razvitak nerazvijenih područja putem turizma.

⁹ Iako RH nije članica OECD-a, surađuje sa tom organizacijom u nekoliko područja pa tako npr. U području poljoprivrede, Republika Hrvatska surađuje s OECD-om od 12. siječnja 1995. godine u okviru Programa certifikacije varijetnog sjemenskog materijala namijenjenog međunarodnoj trgovini sjemena uljarica, žitarica, krmnog bilja kukuruza, šećerne i stočne repe. Ministarstvo poljoprivrede plaća članarinu, prati i koordinira rad u OECD-u u suradnji sa Zavodom za sjemenarstvo i rasadničarstvo pri Hrvatskom centru za poljoprivredu, hranu i selo. Na taj način Hrvatska i njena industrija sjemena ravnopravno sudjeluju u kreiranju propisa i standarda relevantnih za certificiranje sjemena u međunarodnom prometu te time štite hrvatske proizvođače od nelojalnih distributera koji bi mogli stavljati u promet sjeme koje ne odgovara standardima. (Ministarstvo poljoprivrede, 2015.)

4.8. Međunarodna partnerstva i suradnja

4.8.1. Mreža održivosti i konkurentnosti - NECSTouR

Glavni cilj Europske mreže za održivi i konkurentni turizam, *Network of European Regions for a Sustainable and Competitive Tourism*, je poboljšanje konkurentnosti i održivosti turizma u Europi kroz regionalnu dimenziju, odnosno djelovanjem regionalne vlasti te javnih i privatnih dionika u turističkom sektoru.

Mrežu su pokrenule eminentne turističke regije: Toskana, Katalonija, Provansa i Azurna obala (tzv. PACA), s ciljem provedbe Europske agende za konkurentni i održivi turizam koju je Europska komisija objavila. Trenutno okuplja predstavnike 28 regija te daljnjih 30 predstavnika akademske zajednice i poslovnog svijeta.

4.8.2. Hrvatska i NECSTouR

Istra je prva hrvatska županija i prva iz zemalja izvan EU koja se pridružila ovoj europskoj mreži, 14. prosinca 2011. godine (NECSTouR, 2015.) u Firenci, Italija. NECSTouR je asocijacija koja pridružuje članice iz 14 europskih zemalja i na europskoj razini promiče interese turizma, te u tom segmentu omogućuje razmjenu iskustava, povećanje znanja i porast osvješćivanja konkurentnog i održivog turizma na regionalnoj razini (Udruga hrvatskih putničkih agencija, 2015.). Uz Istru, Hrvatska gospodarska komora je također članica ove europske mreže.

5. Nacionalne institucije i Republika Hrvatska

5.1. Važnost i utjecaj institucija u hrvatskom turizmu

Kada govorimo o nacionalnim institucijama, valja prije svega spomenuti Vladu RH i Hrvatski sabor, kao krovna tijela koja kreiraju i usmjeravaju politike turizma i njegov razvoj u oportunom smjeru na nacionalnoj razini, donose relevantne zakone i pravilnike, implementiraju odredbe europskog prava te ratificiraju međunarodne konvencije.

- a) **Ministarstvo turizma RH**, putem Uprave za upravljanje kvalitetom, međunarodnu suradnju i EU, predlaže politiku razvoja međunarodne suradnje i suradnje s Europskom unijom te mjere za njezino unaprjeđenje; koordinira s ostalim ustrojstvenim jedinicama Ministarstva sve aktivnosti vezane uz sveukupnu međunarodnu suradnju; prati, analizira i sudjeluje u provedbi međunarodnih ugovora; predlaže aktivnosti i sudjeluje u radu Svjetske turističke organizacije, ostalih međunarodnih organizacija i partnerstava, regionalnih asocijacija i inicijativa u turizmu te izvršava druge povjerene mu zadaće (Ministarstvo turizma, 2015.).
- b) Od specijaliziranih nacionalnih organizacija, posebno je važna **Hrvatska turistička zajednica (HTZ)**, osnovana radi stvaranja i promicanja identiteta i ugleda hrvatskog turizma, planiranja i provedbe zajedničke strategije i koncepcije njegove promocije, predlaganja i izvedbe promidžbenih aktivnosti u zemlji i inozemstvu od zajedničkog interesa za sve subjekte u turizmu, te podizanja razine kvalitete cjelokupne turističke ponude Hrvatske. HTZ, između ostalog, objedinjuje sveukupnu turističku ponudu Republike Hrvatske, ustrojava i provodi operativno istraživanje tržišta za potrebe promocije hrvatskog turizma, izrađuje programe i planove promocije hrvatskog turističkog proizvoda, surađuje s nacionalnim turističkim organizacijama drugih zemalja i specijaliziranim međunarodnim regionalnim turističkim organizacijama te osniva turistička predstavništva i ispostave u inozemstvu i nadzire njihov rad (Hrvatska turistička zajednica, 2015.).
- c) Sljedeća značajna organizacija je **Institut za turizam**, osnovan 1959. godine od Komore za hotelijerstvo i ugostiteljstvo Hrvatske (Institut za turizam,

2015.). Institut za turizam jedini je znanstveni javni institut u Hrvatskoj specijaliziran za istraživanje i savjetovanje u turizmu. U Institutu se kontinuirano radi na unaprjeđenju specijalističkih znanja iz različitih domena važnih za razvoj i upravljanje turizmom: ekonomije, marketinga, upravljanja, prometa, zaštite prostora i primjene suvremenih informacijskih i komunikacijskih tehnologija.

- d) Udruga poslodavaca u hotelijerstvu Hrvatske (UPUHH)** je vodeća strukovna udruga u hotelijerstvu i ugostiteljstvu u Republici Hrvatskoj s dugoročnim ciljevima razvoja u hotelijerstvu (UPUHH, 2015.). UPUHH okuplja menadžere, stručnjake i poduzetnike te ima zadatak promicanja i afirmacije većeg značaja općih interesa u hotelijerstvu u Republici Hrvatskoj. Osnovni cilj Udruge je okupljanje pravnih i fizičkih osoba radi zaštite i promicanja zajedničkih interesa.
- e) Udruga hrvatskih putničkih agencija (UHPA)** osnovana je 1992. godine i od tada aktivno zastupa strukovne interese svojih članova. Danas je po svojoj organiziranosti, kontinuitetu i opsegu djelovanja vodeća strukovna udruga u turizmu u Republici Hrvatskoj. Kao dragovoljna strukovna udruga UHPA zastupa interese svojih članova i tijesno surađuje s Ministarstvom turizma Republike Hrvatske i Hrvatskom turističkom zajednicom na različitim projektima (UHPA, 2015.). Kao udruga poslodavaca pregovara sa Sindikatom turizma i usluga Hrvatske o uvjetima rada u putničkim agencijama. Pridruženi članovi UHPA-e su sve najveće visokoškolske ustanove koje obrazuju menadžere u turizmu u Hrvatskoj, a predstavnici UHPA-e su članovi svih ispitnih povjerenstava za stručne ispite za voditelje poslovnica turističkih agencija, turističke vodiče i turističke pratitelje u Hrvatskoj. Povrh toga, UHPA intenzivno radi i na različitim oblicima neformalnog obrazovanja zaposlenih u turističkim agencijama, njihovom redovitom informiranju i razvoju programa cjeloživotnog obrazovanja.

5.2. Prijedlog budućeg djelovanja institucija hrvatskog turizma

Imajući u vidu podjelu uloga među institucijama hrvatskog turizma, opisanu pod 5.1., te utjecaj zajedničkih politika Europske unije i globalizacije te pojedinih institucija globalnog turizma, u budućnosti će se zasigurno raspravljati o turizmu putem zajedničkih politika i strategija te on neće ovisiti samo o nacionalnom zakonodavcu.

Vlada Republike Hrvatske trebala bi, putem zajedničkih strategija, razviti snažniju suradnju sa zemljama Europske unije, a pogotovo s područja Mediterana, budući da im je u zajedničkom interesu poticanje rasta turizma na područjima njihovih država te imaju sličnu turističku ponudu. U tu svrhu, Republika Hrvatska, kao punopravna članica Europske unije, ima na raspolaganju strukturne fondove i brojne programe prekogranične suradnje država članica te to ne treba zanemariti prilikom kreiranja politika turizma.

Nadalje, Hrvatska turistička zajednica, kao jedna od najznačajnijih institucija u području kreiranja turističke ponude, privlačenju turista i jačanja destinacija, trebala bi preuzeti aktivniju ulogu u svjetskim institucijama turizma poput ECTAA-e i jačati suradnju sa drugim turističkim zajednicama, primjerice, u području brendiranja destinacija koje pripadaju područjima više država (suradnja slovenske i hrvatske turističke zajednice na području Istre) te ostalih koje se odlikuju nekim specifičnostima koje nisu općepoznate i rasprostranjene (npr. Kopački rit).

Zaključno, treba razmotriti potencijal koji Republika Hrvatska ima kao destinacija, primjerice, zdravstvenog turizma te analizirati mogućnosti sufinanciranja od strane Europske unije, a radi maksimalnog iskorištavanja njezinog prirodnog potencijala i privlačenja stranih privatnih zdravstvenih klinika, budući da su one u Republici Hrvatskoj tek u fazi nastajanja.

Prilikom ovog istraživanja nije se došlo do otkrića o eventualnim negativnim aspektima i posljedicama jačanja uloga međunarodnih organizacija pa bi to svakako trebalo u budućnosti istražiti.

6. Zaključak

U ovom završnom radu analiziran je razvoj i uloga međunarodnih organizacija te njihov značaj i utjecaj na razvoj turizma, od njihova nastanka pa sve do sadašnjosti gdje je njihova uloga značajno jača te će ona nastaviti jačati. Nacionalni zakonodavci prenose sve više svojih ovlasti na njih, ali ne samo zbog razmjene iskustava, već i opće nesigurnosti, stvaranja zajedničkih strategija protiv terorizma i drugih pitanja od značaja za cijelu globalnu zajednicu.

Prilikom izrade ovog rada uočen je o nedostatak adekvatne literature na hrvatskom jeziku o nekim vrlo značajnim međunarodnim organizacijama, no nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju radi se na otklanjanju tih poteškoća, kao i daljnjem povezivanju domaćih stručnjaka u turizmu, putem Aiest-a, ATLAS-a i drugih oblika suradnje, sa svjetskim ekspertima.

S obzirom na postavljene hipoteze u uvodu ovog rada, može se zaključiti kako međunarodne organizacije, iako same ne stvaraju pravne propise, pomažu državama u njihovom stvaranju i primjeni te time aktivno utječu na politike turizma i smjerove u kojima će se on razvijati. Nastavno na prethodno, bez rada i utjecaja međunarodnih organizacija ne bi došlo do ekspanzije turizma u omjerima kakve imamo danas.

Doprinos rada je da se istraživanjem institucija dao pregled djelovanja istih na jednom mjestu te postigli ciljevi istraživanja. Prilikom istraživanja, uočen je problem nepostojanja određenih parametara kojima bi se mogao „izmjeriti“ stvarni utjecaj pojedinih organizacija, izuzev UNWTO-a na turizam, s ciljem povećanja vidljivosti utjecaja umjesto moguće apstraktnosti javne percepcije djelovanja.

Literatura

Knjige:

- Carlsnaes W., Risse T., Simmons B.A.: HANDBOOK OF INTERNATIONAL RELATIONS; Thousand Oaks, CA: Sage Publications, str. 192.-211., 2002.
- Gržinić, J., MEĐUNARODNI TURIZAM, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, 2014.
- Hendija, Z., ORGANIZACIJSKA STRUKTURA TURIZMA – poglavlja o međunarodnim organizacijama u: Čavlek, N. et al., TURIZAM – EKONOMSKE OSNOVE I ORGANIZACIJSKI SUSTAV, Školska knjiga, Zagreb, 2011.

Znanstvene monografije:

- Gržinić, J.(2014.) “Novi trendovi u hrvatskom hotelijerstvu“, u Gržinić, J. i Bevanda, V., *SUVREMENI TRENDVI U TURIZMU*, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“ Pula, str.174.-196., 2014.
- Gržinić, J. i Sučić Čevra M. (2014.) “Utjecaj suvremenih trendova na razvoj poslovanja agencija i turoperatora“, u Gržinić, J. i Bevanda, V., *SUVREMENI TRENDVI U TURIZMU*, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“ Pula, str.38.-70., 2014.

Znanstveni časopisi:

- Hendija, Z., „Svjetska turistička organizacija“, *TURIZAM*, 55(2), str. 241.- 243., 2007.
- Pavletić Župić, M., „WTO: Urugvajski krug pregovora i postulati prava i politike konkurencije“, *EKONOMSKI PREGLED*, 52 (7-8), str. 906.-924.,2001.

Internet izvori:

- Organizacija ASEAN-a, <http://www.asean.org/asean/about-asean/overview>,preuzeto 20.09.2015.

- Članak o Istri kao članici NECSTouR-a, <http://www.uhpa.hr/clanak/necstour-direktor-uhpa-e-eljko-trezner-gost-predavac>, preuzeto: 29.11.2015.
- Dwyer, L., Megatrends underpinning tourism to 2020: Analysis of key drivers for change, http://www.sustainabletourisonline.com/awms/Upload/Resource/bookshop/80046%20Dwyer_TourismTrends2020%20WEB.pdf, preuzeto: 15.09.2015.
- Eur-Lex, baza zakonodavstva Europske unije, <http://eurlex.europa.eu/homepage.html?locale=h>, preuzeto: 22.10.2015.
- Hrvatska turistička zajednica, <http://business.croatia.hr/hr-HR/Hrvatska-turisticka-zajednica>, preuzeto: 29.11.2015.
- ICCROM-u, <http://www.iccrom.org/>, preuzeto: 02.11.2015.
- ICOMOS-u, www.icomos.org, preuzeto: 01.11.2015.
- ICOM-u, www.icom-croatia.hr, preuzeto: 01.11.2015.
- IFACCA-i, <http://www.ifacca.org/acorns/>, preuzeto: 02.11.2015.
- Informacije o ECTAA-i, http://www.ectaa.org/en/detail_23.aspx, preuzeto: 16.09.2015.
- Informacije o IATA-i, <http://euro-ruta.com/>, preuzeto: 16.09.2015.
- IPK International, <http://www.ipkinternational.com/en/world-travel-monitor/about-world-travel-monitor-r/> preuzeto: 16.09.2015.
- INVESTOPEDIA, stranica specijalizirana za obrazovanje u financijskom sektoru <http://www.investopedia.com/terms/b/bric.asp>, preuzeto: 15.09.2016.
- IUCN-u, <http://www.iucn.org/about/>, preuzeto: 02.11.2015.
- Institut za turizam, http://www.iztg.hr/hr/institut/o_nama/povijest, preuzeto: 29.11.2015.
- Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, <http://www.mint.hr/default.aspx?id=7906>, preuzeto: 29.11.2015.
- NECSTouR-u, <http://www.necstour.eu/necstour/aboutNECSTouR.page>, preuzeto: 21.11.2015.
- OECD-u, <http://www.oecd.org/about/>, preuzeto: 25.10.2015.
- PATA-i, <https://www.pata.org/about-pata/>, preuzeto 20.09.2015.
- Popis Svjetske baštine UNESCO-a, <http://whc.unesco.org/en/list>, preuzeto: 01.11.2015.
- Službena stranica Hrvatske turističke zajednice, <http://business.croatia.hr/hr-HR/Hrvatska-turisticka-zajednica>, preuzeto: 29.11.2015.

- Stranica AIEST-a, <http://www.aiest.org/publications/>, preuzeto: 16.09.2015.
- Stranica ATLAS-a, <http://www.atlas-euro.org/about.aspx>, preuzeto: 16.10.2015.
- Stranica Europske unije, http://europa.eu/eu-law/decision-making/legal-acts/index_hr.html, preuzeto: 22.10.2015.
- Stranica Državnog zavoda za zaštitu prirode, <http://www.dzpz.hr/>, preuzeto: 02.11.2015.
- Stranica IATE-a, <http://www.tourism-economics.net/about.html>, preuzeto: 16.10.2015.
- Stranica Udruge hrvatskih putničkih agencija, <http://www.uhpa.hr/o-nama/o-uhpa-i>, preuzeto: 29.11.2015.
- Stranica Udruge poslodavaca u hotelijerstvu, <http://www.upuhh.hr/hr/o-udruzi/ciljevi-udruge/>, preuzeto: 29.11.2015.
- Stranica Svjetske turističke organizacije, <http://www2.unwto.org/>, preuzeto: 15.09.2015.
- Stranica WTTC-a, <http://www.wttc.org/research/economic-research/>, preuzeto: 15.09.2015.
- Tijela Europske Unije, http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_hr.htm#30, preuzeto: 25.10.2015.
- Tourism Market Trends, UNWTO, <http://www2.unwto.org/>, preuzeto: 15.09.2015.
- UNESCO-u, stranice Ministarstva kulture Republike Hrvatske, <http://www.min-kulture.hr/unesco/>, preuzeto: 01.11.2015.

Popis ilustracija

Slika br.1: Podjela izvora međunarodnog prava (Str.br. 6)

Slika br.2: Izvori prava EU (Str.br. 9)

Slika br.3: Publicistička djelatnost UNWTO – a (Str.br. 18)

Tablica br.1: Kriteriji podjele međunarodnih organizacija u turizmu (Str.br. 13)

Tablica br.2: Usporedba institucija statističkog praćenja turizma (Str.br. 21)

Tablica br.3: Usporedba institucija kulturnog turizma (Str.br. 30)

Sažetak

Međunarodnu zajednicu karakterizira sve jače povezivanje država na međunarodnoj razini vezano uz pojedino uže interesno područje poput gospodarstva, brige o zaštiti okoliša, prometa, itd., pa tako i turizma. Međunarodni turizam karakterizira jaka nadnacionalna komponenta pa se, budući da više nije u pitanju isključivo jedna država, javlja potreba za određenim stupnjem „uniformiranosti“ pojedinih aspekata turizma. Tu svakako valja naglasiti ulogu međunarodnih organizacija, a koje svojim radom – obvezujućim i neobvezujućim propisima, doprinose razvoju turizma pokušavajući premostiti jaz među turističkim sustavima pojedinih država. Uz međunarodne organizacije, prilikom kreiranja politika turizma, značajne su i organizacije koje djeluju na razini Europske unije, zatim nacionalna tijela zadužena za razvoj turizma u Republici Hrvatskoj te pojedina regionalna udruženja čije članice nisu isključivo države, nego pojedine regije različitih država, a koje imaju neku zajedničku karakteristiku.

Prilikom sveukupnog razmatranja međunarodnog turizma kao cjeline, valja pažljivo razmotriti kako opće, tako i specijalizirane organizacije te plodove njihovog rada, bilo da su dobrovoljne ili prisilne naravi.

Ključne riječi: *međunarodni turizam, međunarodne organizacije, regionalna udruženja, nacionalne organizacije, međunarodno pravo, europsko pravo.*

Abstract

International community is marked by increasing cooperation of countries at International level, focused on specific field of interest such as economy, environment protection, traffic, etc., as well as tourism. International tourism is characterised by strong supranational component and, considering that more than one country is involved, there is a need of a certain level of „uniformity“ in some tourism aspects. In this matter, the role of International organisations is significant which, through their activities – mandatory and dispositive regulations, contribute to the tourism development in trying to overcome the gap between tourism systems of various countries. Besides International organisations, other organisations acting at the European Union level, national entities responsible for the development of tourism in the Republic of Croatia and some regional associations which membership is not exclusively limited to countries but also some regions connected with common characteristic, have the important role in tourism policy creation.

When considering the International tourism as unity, both general and specialized organisations should be taken into account, as well as their outputs, regarding if they are binding or not.

Key words: *International tourism, International organisations, Regional Associations, National organisations, International law, European law.*